

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΑ 23 ΙΟΥΝΙΟΥ 2014 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

ΟΝΕΙΡΟ ΣΤΟ ΚΥΜΑ

(απόσπασμα)

Δέν ἤξεύρω ἄν ἡ κόρη λουομένη εἰς τὴν θάλασσαν ἤκουσε τὴν φωνὴν τῆς γίδας μου. Ἀλλὰ καὶ ἄν τὴν εἶχεν ἀκούσει, τί τό παράδοξον; Ποῖος φόβος ἦτον; Τό ν' ακούῃ τις φωνὴν ζῶου ἐκεῖ πού κολυμβᾷ, ἀφοῦ δέν ἀπέχει εἰμὴ ὀλίγας ὀργυιάς ἀπὸ τὴν ξηράν, δέν εἶναι τίποτε ἔκτακτον.

Ἄλλ' ὅμως, ἡ στιγμή ἐκείνη, πού εἶχα πατήσει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου, ἤρκεσεν. Ἡ νεαρά κόρη, εἴτε ἤκουσεν εἴτε ὄχι τὴν φωνὴν τῆς κατσίκας —μᾶλλον φαίνεται ὅτι τὴν ἤκουσε, διότι ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τό μέρος τῆς ξηρᾶς... —εἶδε τόν μαῦρον ἴσκιον μου, τόν διακαμόν¹ μου, ἐπάνω εἰς τόν βράχον, ἀνάμεσα εἰς τοὺς θάμνους, καὶ ἀφῆκε μισοπνιγμένην κραυγὴν φόβου...

Τότε μέ κατέλαβε τρόμος, συγκίνησις, λύπη ἀπερίγραπτος. Τά γόνατά μου ἐκάμφθησαν. Ἐξαλλος ἐκ τρόμου, ἠδυνήθην ν' ἀρθρώσω φωνὴν, κ' ἔκραξα:

—Μὴ φοβᾶσαι!...δέν εἶναι τίποτε...δέν σοῦ θέλω κακόν!

Καὶ ἔσκεπτόμην λίαν τεταραγμένος ἄν ἔπρεπε νά ριφθῶ εἰς τὴν θάλασσαν, μᾶλλον, διὰ νά ἔλθω εἰς βοήθειαν τῆς κόρης, ἢ νά τρέξω καὶ νά φύγω... Ἦρκει ἡ φωνή μου νά τῆς ἔδιδε μεγαλύτερον θάρρος ἢ ὅσον ἡ παραμονή μου καὶ τό τρέξιμόν μου εἰς βοήθειαν.

Συγχρόνως τότε, κατὰ συγκυρίαν ὄχι παράδοξον, καθότι ὅλοι οἱ αἰγιαλοὶ καὶ αἱ θάλασσαι ἐκεῖναι ἐσυχνάζοντο ἀπὸ τοὺς ἀλιεῖς, μία βάρκα ἐφάνη νά προβάλλη ἀντικρῦ, πρὸς τό ἀνατολικομεσημβρινόν μέρος, ἀπὸ τόν πέρα κάβον, τόν σχηματίζοντα τό δεξιόν οἶονεὶ κέρας² τοῦ κολπίσκου. Ἐφάνη πλέουσα ἀργά, ἐρχομένη πρὸς τά ἐδῶ, μέ τὰς κώπας πλήν ἡ ἐμφάνισίς της, ἀντὶ νά δώσῃ θάρρος εἰς τὴν κόρην, ἐπέτεινε τόν τρόμον της.

Ἀφῆκε δευτέραν κραυγὴν μεγαλυτέρας αγωνίας. Ἐν ἀκαρεῖ³ τὴν εἶδα νά γίνεται ἄφαντη εἰς τό κύμα.

Δέν ἔπρεπε τότε νά διστάσω. Ἡ βάρκα ἐκείνη ἀπεῖχεν ὑπὲρ τὰς εἴκοσιν ὀργυιάς, ἀπὸ τό μέρος ὅπου ἠγωνία ἡ κόρη, ἐγὼ ἀπεῖχα μόνον πέντε ἢ ἕξ ὀργυιάς. Πάραυτα, ὅπως ἤμην, ἐρρίφθην εἰς τὴν θάλασσαν, πηδήσας μέ τὴν κεφαλὴν κάτω, ἀπὸ τό ὕψος τοῦ βράχου.

¹ τον διακαμόν τον ἴσκιον, τὴν σιλουέτα, τὸ περίγραμμα τῆς φευγαλέας μορφῆς.

² κέρας· προεξοχή, βραχίονας, πλευρό.

³ Ἐν ἀκαρεῖ· ἀκαριαία, μονομιάς.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Τό βύθος τοῦ νεροῦ ἦτον ὑπέρ τά δύο ἀναστήματα. Ἔφθασα σχεδόν εἰς τόν πυθμένα, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀμμόστρωτος, ἐλεύθερος βράχων καί πετρῶν, καί δέν ἦτο φόβος νά κτυπήσω. Πάραυτα ἀνέδυν καί ἀνῆλθον εἰς τόν ἀφρόν τοῦ κύματος.

Ἀπείχον τώρα ὀλιγότερον ἢ πέντε ὀργυιάς ἀπό τό μέρος τοῦ πόντου, ὅπου ἐσχηματίζοντο δίνει καί κύκλοι συστρεφόμενοι εἰς τόν ἀφρόν τῆς θαλάσσης, οἱ ὁποῖοι θά ἦσαν ὡς μνήμα ὑγρόν καί ἀκαριαῖον διά τήν ἀτυχή παιδίσκην· τά μόνα ἴχνη τά ὁποῖα ἀφήνει ποτέ εἰς τήν θάλασσαν ἀγωνιῶν ἀνθρώπινον πλάσμα!... Μέ τρία στιβαρά πηδήματα καί πλευσίματα, ἐντός ὀλίγων στιγμῶν, ἔφθασα πλησίον της...

Εἶδα τό εὐμορφον σῶμα νά παραδέρνη κάτω, πλησιέστερον εἰς τόν βυθόν τοῦ πόντου ἢ εἰς τόν ἀφρόν τοῦ κύματος, ἐγγύτερον τοῦ θανάτου ἢ τῆς ζωῆς· ἐβυθίσθην, ἦρπασα τήν κόρην εἰς τάς ἀγκάλας μου, καί ἀνῆλθον.

Καθώς τήν εἶχα περιβάλει μέ τόν ἀριστερόν βραχίονα, μοῦ ἐφάνη ὅτι ἠσθάνθην ἀσθενῆ τήν χλιαράν πνοήν της εἰς τήν παρεϊάν⁴ μου. Εἶχα φθάσει ἐγκαίρως, δόξα τῷ Θεῷ!.. Ἐντούτοις δέν παρείχε σημεῖα ζωῆς ὀλοφάνερα... Τήν ἐτίναξα μέ σφοδρόν κίνημα, αὐθορμήτως, διά νά δυνηθῆ ν' ἀναπνεύσῃ, τήν ἔκαμα νά στηριχθῆ ἐπί τῆς πλάτης μου, καί ἔπλευσα, μέ τήν χεῖρα τήν δεξιάν καί μέ τούς πόδας, ἔπλευσα ἰσχυρῶς πρὸς τήν ξηράν. Αἱ δυνάμεις μου ἐπολλαπλασιαζόντο θαυμασίως.

ἠσθάνθην ὅτι προσεκολλᾶτο τό πλάσμα ἐπάνω μου· ἤθελε τήν ζωήν της· ὦ! ἄς ἔζη, καί ἄς ἦτον εὐτυχῆς. Κανείς ἰδιοτελής λογισμός δέν ὑπῆρχε τήν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τό πνεῦμά μου. Ἡ καρδία μου ἦτο πλήρης αὐτοθυσίας καί ἀφιλοκερδεΐας. Ποτέ δέν θά ἐζήτουν ἀμοιβήν!

Ἐπί πόσον ἀκόμη θά τό ἐνθυμοῦμαι ἐκεῖνο τό ἀβρόν, τό ἀπαλόν σῶμα τῆς ἀγνῆς κόρης, τό ὁποῖον ἠσθάνθην ποτέ⁵ ἐπάνω μου ἐπ' ὀλίγα λεπτά τῆς ἄλλως ἀνωφελοῦς ζωῆς μου! Ἦτον ὄνειρον, πλάνη, γοητεία.⁶ Καί ὁπόσον διέφερεν ἀπό ὅλας τάς ἰδιοτελεῖς περιπτύξεις, ἀπό ὅλας τάς λυκοφιλίας καί τούς κυνέρωτας⁷ τοῦ κόσμου ἢ ἐκλεκτή, ἢ αἰθέριος ἐκείνη ἐπαφή! Δέν ἦτο βᾶρος ἐκεῖνο, τό φορτίον τό εὐάγκαλον,⁸ ἀλλ' ἦτο ἀνακούφισις καί ἀναψυχή. Ποτέ δέν ἠσθάνθην τόν ἑαυτόν μου ἐλαφρότερον ἢ ἐφ' ὅσον ἐβάσταζον τό βᾶρος ἐκεῖνο... Ἦμην ὁ ἄνθρωπος, ὅστις κατώρθωσε νά συλλάβῃ μέ τάς χεῖράς του πρὸς στιγμὴν ἓν ὄνειρον, τό ἴδιον ὄνειρόν του...

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Το «Όνειρο στο κύμα» έχει γραφτεί κάτω από την επίδραση κυρίως του ρομαντισμού. Τρία χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ρεύματος αυτού είναι **ο «προέχων ρόλος» της φύσης, ο ανέφικτος έρωτας και το μαγικό-ονειρικό στοιχείο.** Για το καθένα από τα παραπάνω γνωρίσματα να γράψετε ένα αντίστοιχο παράδειγμα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

⁴ παρεϊάν· μάγουλο.

⁵ ποτέ· κάποτε.

⁶ πλάνη· ψευδαίσθηση (με θετική σημασία)· γοητεία· μαγεία.

⁷ τας λυκοφιλίας· ψεύτικες και ύπουλες σχέσεις που υποδύονται τις φιλικές· τους κυνέρωτας· αγοραίους έρωτες.

⁸ ευάγκαλον· εύκολα μεταφερόμενο στην αγκαλιά· ευχάριστο στο αγκαλιασμό του.

- B1.** Σύμφωνα με την Ελ. Πολίτου – Μαρμαρινού: «[...] η αντίθεση ανάμεσα στο θλιβερό παρόν του ήρωα-αφηγητή και το ευτυχισμένο—παιδικό ή νεανικό—παρελθόν του, αποτέλεσμα της φθαρτικής επίδρασης του χρόνου, συμβολοποιείται σε προσωπικό επίπεδο [...] με το “Όνειρο στο κύμα” από το οποίο τώρα δεν μένει παρά η ονειρώδης ανάμνησις της λουομένης κόρης». Να επιβεβαιώσετε την παραπάνω άποψη εντοπίζοντας (μονάδες 5) και σχολιάζοντας (μονάδες 15) σχετικά στοιχεία στην τελευταία παράγραφο («**Έπί πόσον ακόμη... τό ίδιον όνειρόν του...**») του κειμένου που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

- B2.** α) Στο κείμενο που σας δόθηκε να εντοπίσετε δύο τριμερή ασύνδετα σχήματα (μονάδες 4) και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους. (μονάδες 6)
- β) Στο συγκεκριμένο απόσπασμα χρησιμοποιείται ως αφηγηματική τεχνική το «δραματικό απρόοπτο» με την εμφάνιση της βάρκας. Πώς επιδρά αυτό στην εξέλιξη της ιστορίας; (μονάδες 10)

Μονάδες 20

- Γ1.** Να σχολιάσετε σε ένα κείμενο 130-150 λέξεων το απόσπασμα: «**Ήσθάνθην ότι προσεκολλᾶτο τό πλάσμα ἐπάνω μου· ἤθελε τήν ζωήν της· ὦ! ἄς ἔζη, καί ἄς ἦτον εὐτυχής. Κανείς ἰδιοτελής λογισμός δέν ὑπῆρχε τήν στιγμήν ἐκείνην εἰς τό πνεῦμά μου. Ἡ καρδιά μου ἦτο πλήρης αὐτοθυσίας καί ἀφιλοκερδείας**».

Μονάδες 25

- Δ1.** Να συγκρίνετε, ως προς το περιεχόμενο, το απόσπασμα που σας δόθηκε από το «**ΟΝΕΙΡΟ ΣΤΟ ΚΥΜΑ**» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη με το παρακάτω απόσπασμα από το έργο του Γιάννη Θ. Οικονομίδη «**Οι Νεράιδες του Κισμέτ**», αναφέροντας (μονάδες 5) και σχολιάζοντας (μονάδες 15) δύο ομοιότητες και τρεις διαφορές.

Μονάδες 20

ΓΙΑΝΝΗΣ Θ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

Οι Νεράιδες του Κισμέτ

(απόσπασμα)

Τη στιγμή που ο μικρός Κυριακούλης πατούσε την πρώτη εσοχή του βράχου με την απότομη κατωφέρεια ως τον κολπίσκο, όπου, σύμφωνα με τα λεγόμενα του παππού του, βρισκόταν η περιβόητη υποθαλάσσια σπηλιά με τις νεράιδες, η θεία Παγώνα έβγαλε το φουστάνι της και απόμεινε με το μεσοφόρι [...]. Ο Στρατής, που είχε φτάσει εκείνη την κρίσιμη στιγμή, κρυμμένος πίσω από κάτι αρμυρίκια, κόντεψε να πάθει αποπληξία από το εξαίσιο θέαμα του θηλυκού που αντίκριζαν τα άμαθα σε τέτοιες εικόνες μάτια του. Η θεία Παγώνα, ανύποπτη για όσα συνέβαιναν γύρω της, άπλωσε το άσπρο ποδαράκι της στα ρηχά νερά της ακτής για να δοκιμάσει

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

το νερό. Κι όπως το βρήκε του γούστου της, προχώρησε άφοβα μέχρι το λαιμό στο δροσερό νερό.

Στο μεταξύ, ο Κυριακούλης είχε φτάσει στα μισά της διαδρομής του κάθετου βράχου, πασχίζοντας, το καψερό, με τα μικρά του ποδαράκια και τα αδύναμα δαχτυλάκια του να κρατηθεί από πουρνάρια, αστοιβιές και κάππαρες για να μη βρεθεί στο κενό. Δεν είχε υπολογίσει όμως καλά τις δυνάμεις του κι είχε σχεδόν παγιδευτεί, ανίκανο να συνεχίσει ή να επιστρέψει στην κορφή απ' όπου ξεκίνησε. Ο πανικός έκανε την άμαθη από περιπέτειες καρδούλα του να βροντοχτυπάει και τα δάκρυα θάμπωναν κιόλας τα ματάκια του, όταν μια σκιά που αργοσάλευε στον πράσινο βυθό του κόλπου τράβηξε την προσοχή του. Έσκυψε περισσότερο για να δει καλύτερα το πλάσμα που κολυμπούσε, όμως η κίνησή του αυτή έγινε αιτία να ξεγαντζωθεί από το θάμνο απ' όπου κρατιόταν και να αρχίσει να γλιστράει προς τα κάτω. Πέφτοντας νόμιζε πως είδε δυο μπράτσα να ανοίγουν σε μια πελώρια αγκαλιά και δυο γλυκά γαλαζοπράσινα μάτια να του χαμογελούν.

Ο θόρυβος του μικρού κορμιού που έπεφτε στο νερό έκανε τη θεία να στρέψει στιγμιαία το κεφάλι της προς το μέρος απ' όπου ερχόταν ο ήχος. Μη βλέποντας όμως τίποτα το ανησυχητικό, συνέχισε τα παιχνίδια της με το νερό.

Ο Στρατής όμως που βρισκόταν ψηλότερα άκουσε, είδε και κατάλαβε. Η καρδιά του κόντευε να σπάσει. Τα πολύτιμα λεπτά για τη ζωή του μικρού περνούσαν και δεν υπήρχε κάποιος να κάνει κάτι για τη σωτηρία του. Ο μικρός Κυριακούλης μια βυθιζόταν και μια ανέβαινε στην επιφάνεια. Το δίλημμα ήταν θανάσιμο. Να φωνάξει βοήθεια; Θα τον έπαιρνε είδηση η θεία. Να βουτήξει στο νερό; Δεν ήξερε κολύμπι. Την τέταρτη φορά, που αναδύθηκε ο μικρός παλεύοντας να σταθεί στην επιφάνεια, πήρε την απόφασή του. Χύμηξε στην κατηφόρα και από πουρνάρι σε πουρνάρι κατάφερε να φτάσει στο τελευταίο βραχάκι. Πάτησε πάνω του και κοντοστάθηκε προτού αποφασίσει να πέσει στο νερό. Έκανε βιαστικά το σταυρό του και βούτηξε. Το νερό τού έφτανε μέχρι το λαιμό. Προχώρησε προσεκτικά προς το μέρος του Κυριακούλη που ανέβαινε στην επιφάνεια για πολλοστή φορά.

Ο μικρός Κυριακούλης δεν ήταν σε θέση να καταλάβει ούτε να αντιληφθεί τον αδελφό του που πλησίαζε για να τον σώσει. Ο Στρατής προχώρησε ακόμα δυο βήματα και άπλωσε πάλι το χέρι του· σχεδόν τον άγγιζε.

Ήταν η τελευταία φορά που ο Στρατής έβλεπε τον αδελφό του. Το παιδί χάθηκε απ' τα μάτια του και ο ίδιος βρέθηκε στο κενό. Έκπληξη και τρόμος τού έκοψαν την ανάσα. Τέντωσε τα πόδια του μήπως και βρει έδαφος. Άδικος κόπος. Ο βυθός ξεπερνούσε κατά πολύ το ύψος του και το πηγάδι που ανοιγόταν από κάτω του, τον τράβηξε σαν ρουφήχτρα [...].

Η Παγώνα άνοιξε το στόμα της και άφησε να ξεφύγει ένα ουρλιαχτό που ανάγκασε ακόμα και τους γλάρους που φώλιαζαν εκεί γύρω να

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

πετάξουν τρομαγμένοι. Το μάτι της έπεσε στον Κυριακούλη, που είχε ανοίξει τα στρογγυλά πράσινα μάτια του και κοίταζε με μεγάλη προσήλωση τους γλάρους καθώς πετούσαν πάνω απ' τα κεφάλια τους [...].

Ο Στρατής δε βρέθηκε ποτέ. Οι νεράιδες κράτησαν το κορμί του ζηλότυπα στα βαθιά παλάτια τους.

Γιάννης Θ. Οικονομίδης, *Οι Νεράιδες του Κισμέτ*, Αθήνα 2004, εκδόσεις Μοντέρνοι Καιροί, σ. 20-26, 31 (Διασκευή).

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο του τετραδίου σας να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα Ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Ώρα δυνατής αποχώρησης: 18.00.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ